

BOTSHOL

De volgende bijdrage is de neerslag van een gesprek dat Harry Verschuren had met Sytze de Vries, beheerder van Botshol.

De polder Botshol is gelegen ten noordwesten van de Vinkeveense Plassen en heeft een oppervlakte van 350 hectare. Het gebied bestaat voor telkens een derde deel uit open water, riet en moerasbos en landbouwgrond.

Vanaf de jaren vijftig van de vorige eeuw heeft de Stichting Natuurmonumenten grond aangekocht in Botshol. Op basis van beheersovereenkomsten werden terreinen die voor de landbouw gebruikt werden, daarna verpacht. De bedoeling daarbij was (en is nog steeds) bloemrijke graslanden met weidevogels te verkrijgen door de grond minder te bemesten en door op een later tijdstip te maaien. Stichting Natuurmonumenten is niet de enige eigenaar van het gebied. Nog steeds zijn delen ervan in particuliere handen.

Botshol in vogelvlucht richting ONO - Luchtfotografie, Dienst Luchtvaartpolitie.

Het bijzondere karakter van Botshol

Aangrenzend aan de polder Botshol ligt de polder Groot Mijdrecht. Deze polder is een droogmakerij van nog tamelijk recente datum. Het gebied ligt 6,70 meter

beneden de zeespiegel en pas in 1880 slaagde men erin dankzij het gebruik van stoommachines de grond droog te maken. Eerdere pogingen met behulp van windmolens waren mislukt. De polder Botshol ligt "slechts" 2,50 meter beneden het zeeniveau. Water uit de polder vloeit door de dijk heen weg naar de lagergelegen droogmakerij. Om het waterverlies te compenseren moet water uit de droogmakerij in de polder Botshol worden gepompt. Het gaat daarbij om grote hoeveelheden. Botshol heeft een inhoud van ongeveer 2 miljoen kubieke meter water. Jaarlijks moet 1 miljoen kubieke meter, dus de helft van de totale watervoorraad, worden ingelaten.

Als gevolg van kwel is het water uit de droogmakerij brak. Wanneer dat brakke water zich vermengt met het water in de aangrenzende polder, resulteert dat in het zwakbrakke water dat kenmerkend is voor Botshol. Aan dit zwakbrakke water ontleent het gebied zijn bijzondere karakter.

Wanneer water in Botshol wordt ingelaten, wordt het eerst gedefosfateerd, dat wil zeggen ontdaan van fosfaten. Hiertoe voegt men ijzerchloride aan het water toe. Dat verbindt zich met de fosfaten en bezinkt. Om de circa 5 jaar moet het slib worden verwijderd.

Het zwakbrakke water in Botshol is relatief schoon en helder. Die helderheid komt ook daarom goed van pas, omdat het open water in Botshol dieper is dan in veel andere wateren, bijvoorbeeld de Oostvaardersplassen. Het open water in Botshol met een diepte van 1,5-3 meter dankt zijn ontstaan immers aan het graven van petgaten in de tijd van de veenwinning.

Planten en dieren

Kenmerkende planten in het open water van Botshol zijn de kranswieren. Deze gedijen goed in helder water en zijn een geliefde voedselbron voor de krooneend. Langs de waterkant groeit galigaan. Dat is een sterke rietsoort die ook een krachtige golfslag kan weerstaan. Want, anders dan weer in de Oostvaardersplassen, hebben de plassen in Botshol steile wanden en zijn de rietstroken langs het water smal. Galigaan is overigens niet in staat afkalving van de oevers geheel en al te voorkomen. Afkalving vindt plaats en de eilanden, restanten van de voormalige legakkers, hebben bijna allemaal een beschoeiing, zij het op een natuurvriendelijke wijze. Afgrazing van riet door ganzen, dat in moerasgebieden in het algemeen graag gezien wordt om de openheid van het water in stand te houden, wordt in Botshol langs de waterkanten om begrijpelijke redenen minder gewaardeerd.

Rietland vormt een belangrijk element in het gebied. Jaarlijks wordt 90% van het riet geogst, 10% blijft staan als overjarig riet om rietvogels en andere dieren voldoende leefgebied te bieden. Zonder regelmatig riet te maaien zouden grote delen van het landschap in korte tijd worden omgevormd tot moerasbos.

Op riet- en hooilandjes groeien rietorchis en welriekende nachtorchis. Deze soorten vereisen een arbeidsintensief beheer. In de zomer dient te worden gemaaid en het maaisel moet worden afgevoerd.

De vogelstand in het gebied is in het algemeen in overeenstemming met het landelijk beeld. Rietzanger, rietgors en kleine karekiet zijn in behoorlijke aantallen als broedvogel aanwezig. Ook de snor komt voor. De bruine kiekendief broedt in het overjarig riet. De grote karekiet heeft onlangs met één paar gebroed, nadat hij

eerder uit het gebied was verdwenen. Af en toe broedt er een paartje roerdomp. Het woudaapje laat zich niet meer zien. In de jaren zeventig van de vorige eeuw broedden er nog 20 paar.

Met de aalscholverkolonie gaat het goed. Sinds 1998 is er ook een kleine lepelaar-kolonie die zich uitbreidt, al was er in het afgelopen jaar een teruggang, wellicht als gevolg van de grote droogte in Zuid-Spanje. De stand van de eerder genoemde krooneend is stabiel. Maar de soort is erg afhankelijk van de waterkwaliteit.

De grauwe gans is met circa 140 paar aanwezig. Vooral de boeren beschouwen de ganzen als een probleem. Zij worden bejaagd teneinde hun aantal op agrarisch grondgebied terug te brengen tot de stand van 1997. Wellicht zal men bij Natuurmonumenten overgaan tot het rapen en schudden van eieren. Havik en buizerd zijn in overeenstemming met de landelijke trend vrij talrijk.

In de graslanden komen weidevogels als Kievit, scholekster, grutto, tureluur voor. Kwetsbare soorten, met name kemphaan, zomertaling en gele kwikstaart, zijn ook in Botshol als broedvogel verdwenen. Voor de weidevogels wordt de vos als een bedreiging gezien. Hij wordt bejaagd op grond van het bestaande faunabeheerplan. Maar de beheerder merkt op dat je, ook afgezien van het faunabeheerplan, tevens met je burens, de boeren, rekening moet houden. "Wij zeggen: jullie maaien te vroeg, waarop zij antwoorden: jullie laten eieren en jongen door de vos opvreten."

In het water komen de gewone zoetwatervissen voor, o.a. snoek en ruisvoorn.

Bijzondere ontwikkelingen

Natuurlijke successie maakt dat moerasgebieden relatief snel veranderen. Open water groeit dicht en moerassen verlanden. Milieubedreigingen als verdroging, verzuring en vermessing dragen het hunne bij. Mede met behulp van vrijwilligers tracht men uitbreiding van het moerasbos te voorkomen. Maar desondanks is in Botshol een omvangrijk herstelplan noodzakelijk gebleken. Het is de bedoeling tussen nu en 2018 verdroging en verlanding van het moerasgebied tegen te gaan en meer open water te creëren. Moerasbossen in de vroegere petgaten zullen worden verwijderd, nieuwe petgaten moeten worden gegraven. Dat laatste zal voornamelijk daar gebeuren waar zich al eerder petgaten bevonden. Petgaten aanleggen in weidegebied is minder geschikt omdat daar te weinig zaad in de bodem zit. Uiteindelijk zal de grootste helft van Botshol ingrijpend worden bewerkt.

Maar ook in de polder Groot Mijdrecht lijken op termijn grote dingen te gaan gebeuren, al moeten daarvoor nog belangrijke keuzes worden gemaakt. Eén optie is om in de droogmakerij natte natuurgebieden te laten ontstaan waar moerasvogels zich thuisvoelen. Dit jaar gaat een proefproject van 50 hectare van start. Boeren voelen evenwel weinig voor het plan. Zij hebben moeite met een ontwikkeling die zal leiden tot verandering van het landschap. Niettemin is al behoorlijk wat grond aangekocht.

Een veel verdergaande mogelijkheid is het idee van provincie en waterschap om de polder Groot Mijdrecht onder water te zetten, zelfs tot 2 meter hoogte. Voor de omliggende gebieden, o.a. Botshol en Vinkeveen, zou dat een stabiliserend effect hebben. Door het ontstaan van de droogmakerij in 1880 is veel verstoring opgetreden. Het blijft een moeilijke zaak om in de regio voor wat betreft de waterhuishouding een labiel evenwicht in stand te houden. Een hoge waterstand in de polder Groot Mijdrecht geeft in ieder geval een tegendruk die goed is voor de aangrenzende gebieden.

Hiermee zijn de twee extremen aangegeven waartussen de discussie zich momenteel beweegt, een plas/dras situatie of een waterpeil van 2 meter boven het maai-veld. Een plas/dras situatie biedt voor de natuur grote voordelen, vooral vanwege de vele te verwachten vogelsoorten. Het opzetten van 2 meter water daarentegen is goed voor de waterhuishouding in de omgeving. De te maken keuzes zullen hoe dan ook van invloed zijn op het nabijgelegen natuurgebied Botshol.

Recreatie en toegankelijkheid voor het publiek

Recreatiedruk is geen echt probleem in Botshol. Er wordt vergunning verleend voor de verhuur van 35 roeiboten buiten het broedseizoen van 1 april tot 16 juni. Dat levert nauwelijks moeilijkheden op. Vanaf 16 juni zijn excursies in het gebied mogelijk. Zowel leden als niet-leden kunnen zich via de afdeling ledenservice van Natuurmonumenten aanmelden voor een boottocht met een beheerder op woensdag en zaterdag tussen 10 en 12 uur. Groepen kunnen ook op andere tijden een afspraak maken.